

поєднання усіх факторів виробництва в єдину систему господарювання. Саме структура прав власності на землю та механізми передачі їх від одного власника до іншого визначає цільові параметри використання угідь на сільських територіях, спеціалізацію сільськогосподарського виробництва та розвиток підприємництва на селі, яке в свою чергу повинно стати основним засобом вирішення завдань соціального розвитку [2]. Перехід на рівень сталого розвитку буде вимагати усунення таких негативних тенденцій і факторів в економіці регіону, як низький рівень платоспроможного попиту населення; зростання рівня безробіття; недостатній рівень конкурентних переваг у галузях народного господарства; дотаційність регіонів. Отже, сталий розвиток охоплює всі основні сфери регіону: політику, економіку, екологію і соціологію.

Діяльність щодо сталого розвитку економіки регіону необхідно забезпечити через вдосконалення організаційних факторів. Організаційна структура органів державного управління повинна включати спеціальні органи, функція яких не є управлінською, але своєю діяльністю вони мали б забезпечити моніторинг, оцінку, контроль, дорадництво і пропозиції з питань забезпечення сталого розвитку регіону. Безперечно позитивним рішенням для інституціонального забезпечення сталого розвитку регіонів було створення Ради розвитку регіонів, а також, регіональних комітетів з економічних реформ [3]. Таке складне і всеохоплююче явище як «сталий розвиток суспільства» є предметом інтересу широкого кола фахівців і сферою дієвої зацікавленості низки організацій та установ. Але роль держави у регулюванні процесу сталого розвитку є безперечно провідною. Екологічну складову оптимізації землекористування можна визначити як усвідомлену необхідність збереження і раціонального використання землі, як основного природного ресурсу і базисного компоненту довкілля. Головними шляхами досягнення її цілей є, в першу чергу, збереження, відновлення і розширення територій з природними біоценотичними комплексами, по друге, мінімізація антропогенного навантаження на інші землі, у т.ч. природоохоронного значення.

До основних складових соціальної відповідальності, що відносно до регуляторної компетенції держави, можна віднести такі: додержання соціальної справедливості під час перерозподілу землі; обмеження спекулятивних операцій на земельному ринку; запобігання монополізації земельної власності; збереження земельного фонду; створення умов продовольчого убезпечення людського розвитку. У законопроекті «Про ринок земель» передбачено низку механізмів їхньої реалізації – формування державного земельного банку, обмеження на набуття землі у власність, запровадження ієрархії переважних прав на купівлю землі, заборона зміни цільового призначення, встановлення нижнього порогу ціни продажу, можливості придбання земельних ділянок у розстрочку, сплата мита за перепродаж землі. Отже, стає землекористування на сільських територіях забезпечує можливості отримання не тільки економічних, а і екологічних вигід, зростання рівня соціальної відповідальності бізнесу.

Література: 1. Горлачук В.В. Передумови запровадження ринку земель для ведення товарного сільськогосподарського виробництва / В.В. Горлачук, С.М. Белінська // Економіка АПК. – 2007. – №7. – с.18–20. 2. Мельник Л.Л. Продуктивне й раціональне землекористування у контексті його форм / Л.Л. Мельник // Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету. – 2008. – №2. – с. 172–176. 3. Про утворення Ради розвитку регіонів: постанова Кабінету Міністрів України від 29.11.2006 № 1653 – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1653-2006>

*Залознова Ю.С.,
д.е.н., провідний науковий співробітник ІЕП НАН України,
м. Донецьк, Україна*

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВОГО РЕГІОНУ: ОЦІНКА ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

Внутрішні потреби розвитку України та її регіонів обумовлюють створення можливостей переходу на умови господарювання на засадах сталого розвитку. Це буде сприяти збалансованості функціонування трьох сфер національної безпеки: економічної, екологічної та соціальної, що створить підставу для гідного життя теперішнім та майбутнім поколінням на якісно новому свідомому ставленні людини та суспільства до природних ресурсів, умов

виробництва та існування. Серед головних перешкод досягнення таких стратегічних орієнтирів розвитку серед регіонів України є стан та особливості розвитку промислових регіонів. Саме в цих регіонах сконцентровано індустріальні галузі промисловості (ресурсодобувні, хімічна та металургійна) з низьким технологічним рівнем, який характеризується як III індустріальний технологічний уклад. Саме цей технологічний уклад формує екологічні ризики, які несприятливо впливають на стан оточуючого довкілля та його ресурсний потенціал, на здоров'я людей, а також наносить певну шкоду економіці регіону через значну енергоємність, обмеженість виробництва наукоємної продукції, низький рівень сприйняття інновацій, зниження конкурентоспроможності продукції, перешкоджання розвитку інших видів економічної діяльності тощо.

Не дають можливостей становлення сталого розвитку промислових регіонів недосконала структура їх економіки, яка історично склалася. Спостерігається високий рівень зносу основних фондів та низькі темпи його оновлення на промислових підприємствах. Одночасно перешкоджають переходу системи господарювання в цих регіонах на засади сталого розвитку низька інноваційна активність промислових підприємств, коли нові технології, спрямовані на ресурсо та енергозбереження не впроваджуються, а там, де поодинокі застосовуються, не мають необхідної ефективності енергозбереження. Тому залишається високою енергомісткість базових галузей регіональної економіки. Усвідомлення визначених проблем, які обумовлюють загрози прогресивному розвитку промислових регіонів, не створюють умови для сталості. Необхідні значні фінансові ресурси для забезпечення такого розвитку, мотиваційні механізми для притоку інвестицій, підвищення рівня державного фінансування виробництва, збільшення обсягу прямих іноземних інвестицій тощо.

До визначеної залежності між несприятливим економічним та екологічним станом додається і соціально-трудова ситуація розвитку промислових регіонів. Тут відчувається гострий дефіцит кваліфікованої робочої сили, недостатність кадрів для впровадження інновацій, а також низька мотивація працівників вугільної та інших базових галузей до перекваліфікації відповідно до потреб структурної перебудови промислового регіону. Регіональний аспект сталого розвитку є достатньо новим в колі наукових досліджень, але одночасно він має вже певні здобутки і певну ступінь розробленості. Акцент та переваги соціальної складової сталого розвитку обґрунтовують фахівці наукової школи академіка НАН України О.І. Амоши [1].

Високий ступінь розробки економіко-екологічної складової сталого розвитку визначається у колективній монографії фахівців Донецького національного університету «Стратегія сталого розвитку регіону» [2]. В низці наукових монографій, навчальних посібників, збірках наукових праць комплексно оцінюються глобальні, національні та регіональні проблеми сталого розвитку. Очолює напрями цих досліджень академік НАН України М.З. Згуровський [3].

Складність забезпечення сталого розвитку промислового регіону обумовлена тим, що тут задіяні одночасно три підсистеми сталого розвитку – економічна, соціальна, екологічна, які ззовні регулюються державною, регіональною, промисловою політикою, а внутрішньо виступають як самостійні – економічна, соціальна та екологічна політика без необхідного взаємозв'язку та взаємопроникнення. Ризики виникають та обумовлені і зовнішніми, і внутрішніми чинниками. Але через різну їх спрямованість дії та нескоординованість загальної політики щодо досягнення сталого розвитку через подолання ризиків виникає потреба пошуку такої системи, яка відповідає найбільшою мірою можливостям управління ризиками сталого розвитку промислового регіону.

Ключовим джерелом формування сталого розвитку є досягнення економічної, соціальної та економічної безпеки, а особливістю є те, що кожна складова може спричинити для іншої певний рівень ризиків та небезпек, якщо процес не підлягатиме певному регулюванню. Так, високий рівень економічного зростання може внести небезпеки через нераціональне використання природних ресурсів та навіть їх знищення, інтенсивні виробничі процеси та значні обсяги виробництва важкої промисловості призводять до викидів в атмосферу та воду шкідливих відходів. Процвітання споживацької ідеології сприяє некерованості у прискореному зменшенні невідновлюваних природних ресурсів, обумовлює ризики і небезпеки в енергетичній сфері. Ретельне дотримання всіх вимог екологічної та виробничої безпеки перешкоджає економічному розвитку та формуванню умов економічного зростання. Неправова поведінка людей обумовлює виникнення фінансових та екологічних ризиків. Наведені приклади – це прояв ризиків, які є

перешкодою досягненню сталого розвитку. Вони потребують усвідомлення, визначеності, оцінки та керуваності.

За розробленою за участю автора методикою оцінки сталого розвитку промислового регіону [1, с.69-94] визначено ризики сталого розвитку промислових регіонів, а на цій підставі обгрунтовано пріоритетні напрями їх мінімізації, які доцільно врахувати при розробці регіональних стратегій розвитку (рис. 1).

ЗАГАЛЬНІ НАПРЯМИ ДЛЯ ВСІХ ПРОМИСЛОВИХ РЕГІОНІВ				
Економічні		Соціальні		Екологічні
Підвищення інноваційної активності промислових підприємств; оновлення основних фондів; зниження інфляції		Зниження рівня смертності немовлят; зниження злочинності; підвищення рівня грошових доходів домогосподарств; протидія постарінню населення		Зниження скидання забруднених зворотних вод у природні поверхневі води; зменшення викидів шкідливих речовин у повітря стаціонарними джерелами
СПЕЦИФІЧНІ ДЛЯ КОЖНОЇ ОБЛАСТІ				
Донецька		Дніпропетровська		Луганська
екон оміч ні	Збільшення частки імпорту у ВРП	Збільшення обсягів інвестицій в основний капітал	Підвищення обсягів промислового виробництва; збільшення обсягів інвестицій в основний капітал	Збільшення частки експорту у ВРП
	Підвищення рівня очікуваної тривалості життя при народженні	Підвищення рівня очікуваної тривалості життя при народженні; зниження захворюваності на активний туберкульоз	Зниження рівня виробничого травматизму; зниження захворюваності на активний туберкульоз	Зниження рівня захворюваності на розлади психіки та поведінки внаслідок вживання наркотичних речовин; зниження захворюваності на активний туберкульоз
	Зменшення обсягів скидання забруднених зворотних вод у природні поверхневі води	Зменшення викидів шкідливих речовин у повітря стаціонарними джерелами	Зменшення обсягів скидання забруднених зворотних вод у природні поверхневі води	Зменшення викидів шкідливих речовин у повітря стаціонарними джерелами

Рис. 1. Схеми пріоритетних напрямів мінімізації ризиків сталого розвитку промислових регіонів

Література: 1. Сталый розвиток промислового регіону: соціальні аспекти: моногр. / О.Ф. Новікова, О.І. Амоша, В.П. Антонюк та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром.-сті. – Донецьк, 2012. – 534 с.

*Заяць М.Я.,
аспірант кафедри економічної кібернетики ПНУ ім. В. Стефаніка,
м. Івано-Франківськ, Україна*

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ НА ПРИКЛАДІ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ

При аналізі грошово-кредитного регулювання економіки регіону важливе значення має ґрунтовна оцінка ефективності функціонування банківської системи регіону. Регіональна банківська система впливає в цілому на розвиток регіону, цим самим створюючи умови для забезпечення належного фінансування підприємств, а отже і збільшення обсягів виробництва та зайнятості і, як наслідок, підвищення добробуту населення.

У науковій літературі для оцінки ефективності функціонування регіональної банківської системи існують показники, критерії та методики розрахунку відповідно для депозитних установ, фінансових та нефінансових корпорацій, домашніх господарств, тобто для всіх основних суб'єктів фінансового ринку. Виділяють такі критерії як: достатність капіталу, якість активів, прибутки, витрати і дохідність, ліквідність, чутливість до ринкового ризику, капітал, кредити, деривативи, прибутки і витрати, ліквідність.